

RAZGLEDI, VPOGLEDI

Ana Pance

REFORMATORSKA KRŠČANSKA CERKEV V SLOVENIJI

Uvodna predstavitev*

Kalvinizem je ves čas vplival tudi na razvoj slovenskega protestantizma. Zasledimo lahko, da je v 19. stoletju celo obstajala skupina kalvincev, ki je delovala v Ljubljani, bila pa je povezana z evangeličani, saj so le tako dosegli dovolj veliko število pripadnikov, da jih je habsburška monarhija priznala kot versko skupnost oziroma versko občino. Leta 1851 je imela verska občina 332 članov, od tega jih je 219 pripadalo helvetski veroizpovedi, ostali pa augsburški. Kljub temu, da so v tistem času številčno prevladovali kalvinci oziroma reformiranci, sta se sčasoma skupini spojili, obstala je le evangeličanska cerkev augsburške veroizpovedi, ki se je ohranila do danes. Vendar »[...] iz razpoložljivih virov ni mogoče ugotoviti, kdaj in kako je verska občina izgubila svoj kalvinski (reformirani) del vernikov in prešla pod cerkveno jurisdikcijo evangeličanske augsburške cerkve« (Kuzmič, Mihael; gl. Breda Dvořák Drašler, *Oris nastanka in zgodovine evangeličanske cerkvene občine v Ljubljani*, Stati inu obstati 3-4, 2006, 251). Tudi Trubar je bil seznanjen s Calvinovimi nauki, ki so nedvomno tako ali drugače zaznamovali tudi njegovo teologijo in cerkvenoorganizacijsko misel. Znana so Trubarjeva dopisovanja s Heinrichom Bullingerjem, ki je pomembno zaznamoval reformirane verske skupnosti.

V Prekmurju zdaj deluje kalvinska Reformatorska krščanska cerkev Slovenije. Sedež ima v vasi Motvarjevci (Szentlászló), ki sodi v občino Prosenjakovci (Pártosfalva). Skupnost se je v Sloveniji na

* Izbrani odlomki in intervju iz diplomske naloge »Reformirana cerkev na Slovenskem«, izdelane pod mentorstvom prof. dr. Marjana Smrketa na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani leta 2007.

ANA PANCE

Urado za verske skupnosti registrirala šele leta 1993, vendar ima zelo dolgo in zanimivo zgodovino. Člani so v veliki večini pripadniki madžarske narodnostne manjšine, zato lahko rečemo, da imata skupnosti v Sloveniji in Madžarski podobno zgodovino vsaj do leta 1919, ko je bil ta del Prekmurja priključen Kraljevini SHS. Pa tudi od tedaj naprej vzdržujeta tesne stike in medsebojno sodelujeta, čeprav je slovenska skupnost samostojna in tudi včlanjena v organizacijo Svetovno zvezo reformiranih Cerkev (WARC). Madžarska in slovenska skupnost pa imata poleg zgodovine tudi mnoge druge skupne značilnosti. Ena izmed njih, ki si jo velja tudi podrobneje ogledati, so veroizpovedni spisi.

Tako madžarska kot slovenska reformirana skupnost priznavata dve veroizpovedni besedili, namreč *Heidelberški katekizem* in *Drugo helvetsko veroizpoved*. Katekizem je sestavljen iz vprašanj in odgovorov, ki zaobjemajo doktrino reformiranih kristjanov. Preveden je v številne jezike in je eno od najvplivnejših besedil reformiranih Cerkev. Privlačen je predvsem zaradi sistematičnosti in razumljivosti. Napisan je bil na ukaz nemškega kneza Friderika III. Pfalškega, ki je v kalvinizem prestopil iz luteranske vere. Leta 1563 sta ga napisala Zacharias Ursinus in Kaspar Olevianus. Katekizem je bil potrjen 1618/19 na dordrechtškem cerkvenem zboru. Kmalu potem je postal temeljni nauk za vse reformirance. Katekizem je bil napisan z namenom, da bi poudaril razlike med reformirano in rimokatoliško Cerkvijo ter hkrati opozoril na skupne prvine z luteranci. Bil je torej nekakšen most med njimi. Razdeljen je na 52 delov, vsak od njih naj bi bil predstavljen eno nedeljo v letu, da bi izboljšali znanje vernikov o njihovi veri. Vse svoje odgovore na vprašanja utemeljuje z besedami iz *Svetega pisma* in želi tako povečati svojo prepričljivost, saj črpa iz *Biblije*, iz edine avtoritete, ki jo člani reformirane Cerkve priznavajo. Obstaja tudi slovenski prevod *Heidelberškega katekizma*, ki je bil objavljen v znanstveni reviji za religiologijo, mitologijo in filozofijo (Poligrafi, št. 21–22; tematska številka, posvečena protestantizmu; prevedel Feri Kuzmič).

Besedilo *Druga helvetska veroizpoved* je delo Heinricha Bullingerja, Calvinovega sodobnika in Zwinglijevega naslednika. Napisal jo je leta 1562 in jo dve leti pozneje še dopolnil. Sprejele so jo reformirane

RAZGLEDI, VPOGLEDI

Cerkve v mnogih deželah, ne le v Švici, temveč tudi na Škotskem, Madžarskem, v Franciji in na Poljskem. Je druga najbolj vplivna in priznana veroizpoved med reformiranci, takoj za *Heidelberskim katekizmom*. Toda *Druge helvetske veroizpovedi* še ni mogoče dobiti v slovenščini, zato sem za analizo uporabila angleški prevod, ki je dosegljiv na spletni strani.

Bullinger v svoji *Druge helvetski veroizpovedi* poudarja, da znakov predestiniranosti ne smemo iskati zunaj Kristusa. Edini kazalec izbranosti je resnična močna in seveda pravilna vera. Božje milosti se ne da nikakor pridobiti, ne z dobrimi deli ne z molitvijo. Dobra dela so plod prave vere in hvaležnosti ljudi, ki se zavedajo svoje silne bede in grešnosti ter so hvaležni Jezusu Kristusu za veliko žrtev ter posredovanje pri Bogu ter za prenavljanje svojih vernikov s Svetim Duhom. Vse, kar delajo ljudje dobrega, mora biti v Božjo slavo. S Svetim Duhom presvetljeni ljudje se tudi zavedajo svojih grehov in jih iskreno in iz srca obžalujejo. Le zares iskreno obžalovanje prinese tudi odpuščanje. Pa tudi resnično obžalovanje je dar Boga in ne plod človekovega truda. Grehe je treba priznati Bogu, vendar ne v takšni spovedi, kot jo poznajo rimokatoličani. Pripadniki reformiranih Cerkev imajo skupinske spovedi ali pa se posameznik sam zaupa Bogu, brez posrednikov. Grehov ne more odpuščati človek. Ker je veroizpoved iz 16. stoletja, ostro napada odpustke in papeža ter duhovnike, ki so veljali za posrednike med Bogom in človekom.

V bogoslužju in načinu delovanja reformiranih verskih skupnosti je mogoče zaznati dve izraziti značilnosti: skromnost in preprostost stavb in obredja ter svoboda pri organiziranju cerkvenega življenja. V katekizmih so postavljene le nekatere smernice, ki jih je treba upoštevati, na primer zmernost, skromnost, poudarek na duhovnosti in Božji besedi, konkretne odločitve o bogoslužju pa so v rokah posameznih Cerkev. Pri vseh obredih se je treba skrbno varovati magijskih prvin, razkošja, blišča in drugih nepravilnosti, ki usmerijo pozornost stran od bistva, torej od čaščenja Boga; člani reformiranih Cerkev priznavajo le skromne obrede, ki niso v nasprotju z *Biblijo*.

Delovanje reformatorske krščanske skupnosti na Slovenskem

Da bi dobila boljšo predstavo o dejanskem delovanju reformirane skupnosti, sem odšla v Motvarjevce, kjer je sedež skupnosti. Prisostvovala sem pri njihovem nedeljskem bogoslužju, ki je sicer potekalo v madžarskem jeziku, vendar mi je predsednik skupnosti, Geza Puhan, sproti prevajal vsebino. Nato sem z gospodom Puhanom izvedla intervju, sodeloval pa je tudi Geza Dora, član prezbitarija. Člani skupnosti so me sprejeli zelo lepo in so mi rade volje posredovali informacije o njihovi skupnosti, njenem delovanju in načrtih. Bila sem kar nekoliko presenečena, saj je skupnost, ki obsega približno 600 članov, še zelo živa in dejavna, predvsem pa ima precej načrtov za prihodnost, ki bodo, če bodo uresničeni, mnogo prispevali k boljši povezanosti skupnosti in k živahnejšemu delovanju.

Organiziranost skupnosti

Reformatorska krščanska skupnost v Sloveniji je bila med prvimi, ki se je registrirala pri Uradu RS za verske skupnosti. Pri tem ji je zelo pomagal duhovnik z Madžarske, ki je v letih po osamosvojitvi skrbel za duhovno oskrbo v Sloveniji živečih reformirancev, saj jim je pomagal pripraviti statut in druge dokumente, potrebne za registracijo.

Skupnost ima svojega predsednika. Njegova naloga je, da zastopa versko skupnost pri upravnih organih in pri Uradu RS za verske skupnosti. Funkcija je laična, vendar nadvse pomembna za skupnost; ta namreč nima svojega duhovnika, ki bi jo zastopal. Poleg predsednika je izredno pomemben prezbitarij, v katerem so prav tako laični predstavniki skupnosti. Prezbitarij skrbi, da vse cerkvene dejavnosti, prazniki, bogoslužja ter ekumenska srečanja potekajo v ustaljenem redu. Člani prezbitarija skrbijo za cerkvene objekte, zato bi jih na splošno lahko označili kot skrbnike verske občine. Prezbitarij je bil pomemben zlasti še v času, ko skupnost ni imela duhovniške oskrbe ter se je morala ohranjati in vzdrževati sama. Reformirane Cerkve so prav zaradi institucije prezbitarija lažje preživele čase, ko je bilo njihovo delovanje omejevano ali onemogočeno. Skupnosti so se pogosto znašle in se zasilno organizirale same, brez duhovnika. V nekaterih deželah se kalvinske ali reformirane Cerkve imenujejo kar »prezbitarijanske«.

RAZGLEDI, VPOGLEDI

Prezbiterij ima svojega nadzornika, blagajnika, ki skrbi za proračun verske občine, in tajnika, katerega naloga je, da vzdržuje stike s svetovno organizacijo WARC in tudi z škofom podonavske škofije. Na shodih prezbiterja so navzoči duhovnik, predsednik verske skupnosti ter devet članov prezbiterja, ki so izvoljeni za obdobje petih let. Posamezni člani prezbiterja zastopajo več vasi, v katerih so verniki reformirane Cerkve. Člani so večinoma tudi pripadniki madžarske narodnostne manjšine in živijo v dvojezičnih vaseh blizu meje. Vernike najdemo v naseljih Motvarjevci (Szentlászló), Središče (Szerdahely), Čikečka vas (Csekefa) in Krplivnik (Kapornak), kjer imajo tudi svoje cerkve, ter v predelu Hodoša (Hodos), kjer imajo za zdaj le molilnico.

Verska občina se financira z prispevki vernikov. Drugi redni dohodek prihaja od parcel, ki jih ima skupnost v lasti in jih daje v najem. Zemljišča so Cerkvi v preteklosti zapustili verniki. Drugi



Notranjost kalvinistične cerkve v Motvarjevcih (Szentlászló)

ANA PANCE



*Osemkraka zvezda na vrhu zvonika kalvinistične cerkve
v Motvarjevcih (Szentlászló)*

prihodki so občasni. Kadar so potrebne kakšne večje adaptacije cerkvenih stavb, jim pomaga občina Prosenjakovci (Pártosfalva), saj se šteje, da gre za širši družbeni interes.

Majhna cerkev v Motvarjevcih (Szentlászló), ki sem si jo ogledala, je urejena skromno, po kalvinističnih načelih. Nima drugega okrasja razen slike, ki visi nad oltarjem in predstavlja simbol skupnosti, ter šopkov rož ob oltarju. Ob oltarju je tudi harmonij, saj je petje cerkvenih pesmi pomemben del bogoslužja; večina vernikov prinese k maši svojo pesmarico s pesmimi v madžarščini. Prav tako kot notranjščina pa je preprosta tudi zunanjščina, na vrhu zvonika je osemkraka zvezda, ki jo je pogosto mogoče zaslediti na vrhu kalvinističnih cerkva, medtem ko je za evangeličane značilen križ.

Skupnost nima svojega duhovnika, zato se mora prilagajati urniku duhovnika z Madžarske, ki obiskuje kar nekaj vasi na obeh straneh

RAZGLEDI, VPOGLEDI

meje. Zato je bogoslužje lahko le enkrat na mesec, namreč vsako drugo nedeljo v mesecu, vsak mesec pa prideta na vrsto po dve vasi, kjer so zgrajene kalvinistične cerkve. Brez okrasja je tudi oprava duhovnika reformirane cerkve, ki je ogrnjen v preprost plašč črne barve. Evharistija oziroma Gospodova večerja, kot jo imenujejo, pride na vrsto približno enkrat na dva meseca ter ob večjih praznikih. Ob obhajilu vernik prejme košček kvašenega kruha in požirek vina. Večji prazniki, ki jih praznujejo, so božič, velika noč, dan reformacije, binkošti ter praznik novega kruha, ki je prvo nedeljo v avgustu, verniki pa se ob tem dnevu bogu zahvalijo za pridelke in uspešno žetev.

Razmerje do ključnih doktrin

Pri preučevanju razumevanja ključnih doktrin sem se osredotočila na nauk o predestinaciji ter povprašala oba intervjuvanca o razumevanju te doktrine. Ugotovila sem razhajanja med veroizpovednimi besedili in dejansko vero pripadnikov skupnosti. Doktrina je med pripadniki očitno slabo znana in v življenju vernikov nima nikakršne veljave. Zdi se, kot da so se iz teologije sčasoma izločili pesimistični elementi, ki so bili zelo kritizirani že ob nastajanju nove veroizpovedi. Človek ni več pojmovan kot le pasivno bitje, ki je odvisno od vnaprejšnje predestiniranosti ter volje Boga, temveč je za svojo usodo odgovoren sam. Njegova usoda po smrti je odvisna od njegovega življenja in dejanj na tem svetu. Poudarja pa se, da je odvisen od svojega prizadevanja in Božje pomoči, ki je mora prav tako biti vreden. Tudi ni zaslediti ideje o majhni skupini izbrancev, za katere se ne ve, kdo so, torej je o samih znamenjih predestiniranosti nemoogoče govoriti. V prvi vrsti se mora človek potruditi sam in živeti pošteno ter zgledno življenje; tako si prisluži Božjo pomoč, ki mu pomaga premagovati skušnjave in težke trenutke. V tem pogledu se močno približajo evangeličanom.

Temeljne značilnosti v skupnosti

Leta 1919 so kalvinisti na sedanjem ozemlju Republike Slovenije postali del nove države, vendar ne le kot posamični verniki, temveč kot organizirana verska skupnost, ki se je jasno zavedala svoje iden-

ANA PANCE

titete. Poleg tega, da so bili člani verske skupnosti Madžari in zato pripadniki narodnostne manjšine, jih je od okolja ločevala tudi posebna vera, ki jih še danes povezuje z matično cerkvijo na Madžarskem. Zavedali so se svoje drugačnosti in svoje identitete niso želeli izgubiti, hkrati pa so se zavedali pomembnosti medsebojnega povezovanja z okolico na vseh področjih, tudi pri sodelovanju z različnimi verskimi skupnostmi. Zato je zdaj v Prekmurju mogoče zaznati precejšnjo mero tolerantnosti tako do različnih narodnosti kot tudi do različnih verstev. Verjetno je k temu pripomogla tudi lega pokrajine, ki meji na tri države. Ljudje so navajeni živeti z različnostjo in sprejemati novosti. Reformirana skupnost je v zelo dobrih odnosih tako z evangeličani kot tudi s katoličani.

Majhne razlike v obredju in teologiji se jim ne zdijo tako pomembne, da bi delovale razdiralno. Radi poudarijo, da je več skupnega, kot je razlik, in da gre navsezadnje za istega Boga. Ugotovimo lahko, da so se razlike od nastanka prvih protestantizmov pa do danes zmanjšale, tako med različnimi protestantizmi kot tudi med njimi in Rimskokatoliško cerkvijo. RKC se je s podanašljenjem (*aggiornamento*) vendarle nekoliko notranje liberalizirala in se nekoliko odpovedala svojemu nekdanjemu monopolu nad moralo in vero, vendar je v primerjavi z zgodovinskimi protestantizmi še vedno zelo nazadnjaška. Medtem ko je pri reformiranih skupnostih mogoče opaziti, da so nekoliko omilile v preteklosti sporno doktrino o predestinaciji, pa lahko v primeru naše skupnosti celo rečemo, da je izginila iz teologije. Prav tako verjetno katoliška doktrina o transsubstanciaciji, ki je razdelila prve protestante in katoličane, v sedanjem času nima več pomena. Sedanje razlike so bolj posledica ločnega razvoja različnih verskih paradig in različnih dejavnikov, ki so jih zaznamovali.

Reformatorska krščanska skupnost v Sloveniji se je ohranila prav do danes in vse kaže, da se bo tudi v prihodnje, saj število članov celo narašča. Skupnost ima sicer precej finančnih omejitev, vendar je polna novih načrtov za prihodnost in ima dovolj ambicioznih članov, ki skrbijo za njeno delovanje in razvoj. Način, kako so mi opisovali svojo skupnost, cerkev in bogoslužje, pa je izražal ponos, da so člani reformirane Cerkve. Poleg zavednega in spoštljivega

RAZGLEDI, VPOGLEDI

odnosa do svoje vere pa jim je pri ohranjanju prav gotovo pomagalo močno zaledje njihove matične reformirane Cerkve na Madžarskem, s katero po osamosvojitvi zelo intenzivno sodelujejo. Tudi pri registraciji verske skupnosti je bil pomemben prispevek madžarskega duhovnika, ki je v tistih letih skrbel za skupnost, za registracijo pa je pripravil vse potrebne dokumente. Reformirana Cerkev na Madžarskem je precej vplivna in šteje okrog 2 milijona pripadnikov, zato ji tudi ni težko pomagati kalvinističnim skupnostim, ki so po trianonski mirovni pogodbi ostale zunaj njenih meja. Slovenska reformirana skupnost ima prek pomoči madžarske Cerkve zagotovljeno brezplačno duhovno oskrbo ter možnost predstavljanja svojih interesov na globalni ravni, česar si sama ne bi mogla privoščiti.

Pomembna je tudi vloga prezbiterija, ki je nekako nadomeščal odsotnost duhovnika med burnimi obdobji v zgodovini, ko je bilo delovanje verske skupnosti oteženo. Tudi v današnjih razmerah je prezbiterij pomemben, saj bogoslužja in obiski duhovnika še vedno niso tako pogosti, kot bi si skupnost želela. Tako lahko rečemo, da si je reformirana skupnost na Slovenskem kljub vsemu izoblikovala svojo identiteto in da kljub močni povezavi z Madžarsko deluje precej avtonomno. Njeni člani si celo želijo več avtonomnosti, ki bi jo prav gotovo pridobili z lastnim duhovnikom. Prispevke zanj bi plačevala slovenska država, kar bi pomenilo tudi več povezanosti s slovenskimi državnimi institucijami in manj odvisnosti od Madžarske. Čeprav so ponosni na svojo drugačnost, kar pomeni tudi na madžarski jezik, pa ugotavljajo, da jih ta ovira pri približevanju svoje vere drugim prebivalcem Slovenije. Prava rešitev se jim zdi duhovnik, ki bi govoril oba jezika, zato bi tudi bogoslužje lahko potekalo tako v slovenščini kot v madžarščini, saj gre navsezadnje za dvojezično področje. Tako bi pridobili več novih članov in si s tem zboljšali možnosti za delovanje. Številčnost skupnosti bo še posebej pomembna, če bo predlog novega verskega zakona sprejet v sedanjih obliki.

ANA PANCE

INTERVJU

*z Gezo Puhanom, predsednikom Reformatorske krščanske cerkve Slovenije,
in Gezo Doro, članom prezbitarija, v Motvarjevcih (Szentlászló)*

13. 5. 2007

Ana Pance: Prvo vprašanje naslavljam na vas, gospod predsednik: Kakšna je vaša funkcija oziroma katere so naloge predsednika slovenske reformatorske skupnosti?

Geza Puhán: Predsednik skupnosti ima pooblastila, da zastopa skupnost pri državnih inštitucijah, tako pri uradu RS za verske skupnosti kot tudi pri upravnih organih.

Ana Pance: Madžarska reformirana Cerkev, iz katere izhaja tudi slovenska skupnost, je organizirana po prezbitarijalnih načelih, priznava pa tudi škofe. Kako je organizirana reformatorska skupnost v Sloveniji, koliko pastorej in koliko starešin premore in iz katerih virov se financira?

Geza Dora: Cerkev sestavljajo verniki, duhovnik in prezbitarij. Članov prezbitarija je devet. Člani prezbitarija so skrbniki ali nadzorniki cerkvene občine in skrbijo, da vse poteka normalno: bogoslužje, konfirmacije, praznovanja, ekumenska srečanja s katoličani, medijski prenosi bogoslužij, urejenost cerkvenih objektov.

Geza Puhán: Člani prezbitarija so laični predstavniki cerkve. Izvoljeni so za mandat petih let. Na shodih prezbitarija pa sta navzoča tudi duhovnik in predsednik skupnosti. Vsak prezbitarij ima svojega nadzornika, ki je glava prezbitarija in vodi poslovne knjige, in blagajnika, ki skrbi za finančno stanje same skupnosti. Dodati pa moram, da člani prezbitarija zastopajo več lokacij, kjer živijo verniki naše skupnosti. Naša Cerkev ima na primer izpostavo v Čikečki vasi (Csekefa), v Središču (Szerdahely), v Krplivniku (Kapornak) in v predelu vasi Hodoš (Hodos). V Hodošu skupnost nima lastne cerkve, je pa za duhovna srečanja in verouk urejena soba v zasebni hiši. V celotni skupnosti velja dogovor, da je tajnik reformirane skupnosti v Sloveniji, trenutno je to Geza Kocar, v stiku s svetovno organizacijo (WARC, op. spraševalke) in s škofom, ki se nahaja v Sopronu (Madžarska, op. spraševalke) Po sklenjeni pogodbi škof dr. Mihaely Markus skrbi tudi za nas, v Sloveniji živeče reformirance. Pogodba je bila

RAZGLEDI, VPOGLEDI

sklenjena takoj po ustanovitvi skupnosti leta 1993, ko je bila Reformatorska krščanska cerkev v Sloveniji uradno prijavljena. Bili smo tretji, ki smo na uradu za verske skupnosti oddali svoj statut in prijavo delovanja verske skupnosti.

Ana Pance: Če sem vas prav razumela, uradno spadate pod madžarsko reformirano Cerkev.

Geza Puhán: Tako je. Po pogodbi spadamo pod okrilje podonavske škofije, ki nas zastopa in tudi zastonj oskrbuje z duhovnikom. Lastnega duhovnika zaenkrat nimamo, upamo pa, da bomo z našimi novo zastavljenimi cilji, v načrtu je namreč gradnja nove cerkve v Motvarjevcih, imeli tudi možnost pridobitve svojega duhovnika v reformirani verski skupnosti v Republiki Sloveniji. S tem bodo tudi življenje vernikov, delo z družinami in otroki ter verouk mnogo lažji, bolj pristni, stik bo neposreden, z novim duhovnikom pa bo to versko središče bolj neposredno povezano z državnimi institucijami. Želimo si duhovnika, ki bo obvladal ali že obvlada slovenski jezik ali pa se bo slovenščine v čim krajšem možnem času naučil. Duhovnik, na katerega trenutno računamo, že sedaj deloma obvlada slovenščino. Je srbske narodnosti in še študira. Govori tudi nemško, angleško in madžarsko.

Ana Pance: Kdaj načrtujete gradnjo nove cerkve?

Geza Puhán: Gradnja se bo začela konec meseca junija letos (2007, op. spraševalke), takoj ko pridobimo gradbena dovoljenja za to gradnjo. Družina Mraz nam je s pogodbo omogočila neposredno pridobitev gradbene parcele, s to pomočjo smo dobili možnost uresničiti našo dolgoletno željo. Sanacija že obstoječega objekta ni možna, ker je v zelo slabem stanju in bi rekonstrukcija stare stavbe stala več kot gradnja nove. Z novogradnjo bi pridobili tudi stanovanjske prostore za duhovnika, z novimi učilnicami pa bi rešili problematiko verouka. Motvarjevci so izgubili svojo osemletko in nato štiriletko, prostori učilnic pa so bili namenjeni drugim dejavnostim, v zgradbi šole sta sedaj kulturna dvorana in gasilski dom.

Ana Pance: Kako pogosto se verniki zbirate pri bogoslužjih ter koliko objektov za ta namen je v lasti skupnosti, tako cerkva kot molilnic?

Geza Puhán: Cerkve so v Motvarjevcih, Čikečki vasi, Središču ter v Krplivniku, molilnica pa je v predelu Hodoša, kot sem že omenil.

ANA PANCE

Naša verska skupnost trenutno šteje od 500 do 600 pripadnikov, govorim tudi o pripadnikih, ki so dislocirani po celi državi, po Primorski, v Ljubljani, Mariboru, Kranju in na Gorenjskem. Ti verniki izvirajo iz teh predelov Goriškega. V Motvarjevcih se pri bogoslužju zbiramo vsako drugo nedeljo v mesecu, dodatno pa nas duhovnik obišče ob vsakem prazniku. Bogoslužje je ponavadi najprej ob dveh v Motvarjevcih in nato ob štirih v Čikečki vasi. Vsako nedeljo prideta na vrsto dve vasi. Danes je imel duhovnik bogoslužje izjemoma samo v Motvarjevcih. Duhovnik Daniel Nagy je zelo zavzet in tudi na Madžarskem obiskuje dvanajst lokacij. Svojo rezidenco ima na Madžarskem v vasi Szentgyörgyvölgy. Z lanskim letom se je upokojil, službuje pa še naprej. Obljubil nam je, da bo ostal, dokler mu bo dopuščalo zdravje. Povedati moram, da so ga ljudje zelo lepo sprejeli. Njegove pridige so zelo priljubljene, čustvene in ganljive, razume duše teh ljudi. Je zelo prijazen, prizadeven, preprost človek, ki se zna približati ljudem. Tudi verniki sami ga ne želijo izgubiti, že dvanajsto leto prihaja sem, vzeli so ga za svojega.

Ana Pance: Katere, bi dejali, so poglobitne dejavnosti vaše skupnosti?

Geza Puhán: Skupnost mora seveda skrbeti za sam obstoj, z vsemi dejanji v sami cerkvi. Trudimo se, da število vernikov ne bi upadlo. Nismo nikakršni pridigarji, ki bi hodili od vrat do vrat in bi vernike pridobivali na tak način. Skupnost obstaja že nekako od leta 1576, vse od takrat, ko so prvi reformatorji obiskali te konce. Takratna ureditev je bila takšna, da je to področje spadalo pod Madžarsko in se je skupnost znotraj nje tudi ohranjala, tudi prva in druga svetovna vojna ji nista mogli do živlega. Skupnost se je obdržala, kljub temu, da od leta 1948 ni imela več svojega lastnega duhovnika. Leta 1948 je zapustil Motvarjevce zadnji duhovnik s svojo ženo, ki je bila učiteljica. V to ga je prisilila takratna oblast. Od takrat se je skupnost ohranjala samo s pomočjo prezbiterija, ki je deloval na tem področju. Ni se izgubila v povojnih viharjih, ampak je ostala dokaj številčna.

Ana Pance: Ko smo ravno pri številu članov, verjetno razpolagate s konkretnimi podatki. Kolikšno je to število? Ali pada, narašča ali stagnira?

Geza Puhán: Število pripadnikov je od časa registracije naraslo.

RAZGLEDI, VPOGLEDI

Mladi si pogosto najdejo partnerja, ki je druge veroizpovedi. V naši vasi na primer, ki je sicer 80-odstotno reformirana, skoraj ni družine, v kateri ne bi bil tudi ali katoličan ali evangeličan, vendar še nisem slišal, da bi zaradi tega kadarkoli nastali kakšni problemi. Zaradi karizmatičnosti in priljubljenosti našega duhovnika obiskujejo bogoslužja tudi pripadniki drugih veroizpovedi, zaradi prisrčnega odnosa do otrok pa ima skupnost tudi kar nekaj podmladka.

Ana Pance: Kolikšno je bilo torej konkretno število članov ob registraciji in kolikšno je danes?

Geza Puhán: Ob registraciji smo našli 476 članov, danes nas je okrog 600. Točno številko vam težko povem, ker ravno na novo zbiramo podatke, prištevamo pa tudi vse, ki so se odselili v druge konce Slovenije, vendar se še vedno čutijo člani naše skupnosti. Pogosto gre za cele družine in smo še vedno v stiku.

Ana Pance: Razloge za porast števila pa pripisujete v glavnem priljubljenemu duhovniku?

Geza Puhán: Duhovniku in tudi mešanim zakonom, kjer pogosto zakonec druge veroizpovedi ali pa njegovi otroci prestopijo v našo skupnost.

Ana Pance: Predvidevam, da se torej strinjate z mešanimi zakoni, kjer zakonca pripadata različnim veroizpovedim?

Geza Puhán: Seveda. Nismo nikakršni fundamentalisti, da bi nas to kaj motilo. Veseli smo vsakega novega obiskovalca bogoslužij, tudi če ne postane naš član. Mnogi jih namreč obiskujejo z zanimanjem, če le razumejo naš jezik, to je madžarščino.

Geza Dora: Poglejte, sam sem reformiranec, žena pa je katoličanka in tudi danes ste jo lahko videli pri bogoslužju. Za obisk bogoslužja se odloči sama brez kakršnihkoli pritiskov. V naši cerkvi imajo enkrat mesečno mašo tudi katoličani in v tem ne vidimo nikakršnega problema. Tudi pokopališča imamo skupna, včasih pa so jih ločevali, vendar je od tega minilo že vsaj 30 let.

Geza Puhán: Katoliški duhovnik iz Kobilja je bil prvi, ki je pred nekako tridesetimi leti prepoznal potrebo po neločevanju. Po njegovem prepričevanju je tudi RKC, torej mariborska škofija, pristala na to. Pred tem pa si ni bilo mogoče zamisliti, da bi katoliški duhovnik pridigal v kalvinski cerkvi.

ANA PANCE

Geza Dora: To je bilo prvo takšno sodelovanje v Sloveniji in celo v Jugoslaviji. Kolikor poznam rimokatoličane po Sloveniji, pa niso obveščeni o naši skupnosti in menijo, da smo kalvini nekaj posebnega, drugačnega. Poznajo evangeličane, reformirana skupnost pa jim pomeni nekaj tujega. Ko nas spoznajo, so mnogi presenečeni nad tem, koliko podobnosti je med nami, evangeličani in RKC.

Geza Puhán: Več kot razlik je podobnosti. Presenečen sem bil, ko nas je pred leti obiskal znan slovenski gospodarstvenik in mi je vnaprej povedal, da ima on svojega Boga, bil je namreč katoličan. Verjetno je mislil, da ga bomo poskušali spreobrniti. Jaz pa sem mu odvrnil, da je najin Bog isti in da slabo razume poslanstvo vere, dokler razmišlja tako. Tako kot se tukaj ne ločujemo po veri, pa se tudi po narodnosti ne, živimo skupaj, ne glede na to, ali je kdo Madžar ali Slovenec, česar si morda na kakšnem drugem koncu Slovenije ni mogoče zamisliti.

Ana Pance: Nekoliko bi se še pozanimala o dejavnostih vaše skupnosti. Glede na to, da se madžarska reformirana Cerkev veliko posveča dobrotelnosti, me zanima, kako je s tem pri vas.

Geza Puhán: Po naših zmožnostih podpiramo Rdeči križ, svojih dobrotelnih institucij pa nimamo, ker si jih zaradi majhnosti in omejitev proračuna ne moremo privoščiti. Sodelujemo pa v raznih posameznih akcijah in zbiramo denar v določene namene, pomagali smo na primer ob poplavih na Madžarskem ali ob potresih, pobude večkrat pridejo tudi s strani svetovne organizacije.

Ana Pance: Kako pa se financira vaša skupnost?

Geza Puhán: Živimo pač v glavnem od lastnih virov, torej od donacij ljudi. Zelo nam pomaga, da ima cerkvena občina Motvarjevci v lasti zemljišča, ki so jih v preteklem stoletju zapustili dobrotelniki. Oddajamo jih v najem, v obdelavo in se tudi iz tega financiramo. To so edini redni prihodki. Pri večjih adaptacijah cerkev, ki so širšega javnega pomena, včasih priskoči na pomoč tudi občina (Prosenjakovci, op. spraševalke).

Ana Pance: Če se nekoliko dotaknemo cerkvenega življenja vaše skupnosti: bogoslužje, kot sem videla, poteka v madžarskem jeziku. Kateri pa so njegovi bistveni deli in kako pogosto se prejema zakrament evharistije, danes ga na primer ni bilo?

RAZGLEDI, VPOGLEDI

Geza Puhán: Ne, danes ga ni bilo. Ponavadi je.

Geza Dora: Gospodova večerja? Ob večjih praznikih obvezno, vmes pa tudi, vsak drugi mesec. Poteka pa tako, da vsak vernik prejme košček kruha (kvašenega, op. spraševalke) in vino.

Ana Pance: Kateri so vaši največji prazniki in kako jih praznujete?

Geza Dora: Božič, velika noč, dan reformacije, binkošti, nekdam tudi veliki petek. In praznik novega kruha, prvo nedeljo v avgustu, ko se zahvalimo za žetev, torej za novi kruh.

Geza Puhán: Problem je spet v tem, da nimamo lastnega duhovnika. Če bi ga imeli, bi bilo vse cerkveno življenje zelo drugačno. Tako se moramo prilagajati urniku sedanjega duhovnika in izkoriščati možnosti, ki so nam trenutno dane. Zato si res želimo svojega duhovnika, ki bi znal slovensko in bi v slovenščini opravljal tudi bogoslužje.

Geza Dora: Jezik nas trenutno še zavira. Če bi naš dušni pastir obvladal slovenski jezik, bi imeli še več pripadnikov. Dosti več pripadnikov! Zato je naš cilj pridobiti duhovnika, ki bo govoril slovensko. Bogoslužja bi tako lahko potekala tako v slovenščini kot tudi v madžarščini. Vem, da je mnogo vernikov, tako katoličanov kot evangeličanov, zainteresiranih za naša bogoslužja, pa žal ne razumejo jezika.

Ana Pance: To sem vas tudi nameravala vprašati. Torej menite, da je »madžarskost« vaše verske skupnosti ovira za pridobivanje novih članov med slovenskim prebivalstvom?

Geza Puhán: Ovira je, ker sedanji duhovnik ne zna slovensko. Tudi v preteklosti smo imeli s tem mnogo težav. Na žalost se do zdaj še ni našel noben pripadnik naše verske skupnosti, ali fant ali dekle, ki bi se odločil za duhovniški poklic. Šolanje bi lahko opravil v Budimpešti, Ženevi, Debrecenu ali Papi. To so zelo velike fakultete, ki jih obiskujejo študentje z vsega sveta. Trenutno si obetamo pomoč mladega duhovniškega para, kot sem že omenil, oba še študirata, želeli bi, da bi se nastanila v Sloveniji. Ona naj bi delovala na tej strani meje, on pa na Madžarskem. Sedanji duhovnik pa bi bil gotovo pri uvajanju novega duhovnika ali duhovnice v zelo veliko pomoč.

Ana Pance: Kakšni so sicer odnosi med vašo skupnostjo in madžarsko reformirano cerkvijo? Kakšni so bili v preteklosti in kakšni so danes?

ANA PANCE

Geza Puhán: Povezava z Madžarsko nam omogoča, da smo pre-skrbljeni z duhovnikom. Poleg tega pa imamo preko škof povezavo s svetovno organizacijo reformiranih Cerkev. Ima tudi pooblastilo, da tam zastopa tudi naše interese. To je za nas trenutno najboljša oblika organiziranosti, saj nimamo finančnih možnosti, da bi osebno so-delovali na vseh teh shodih. Pozovanje v Ženevo ali Zürich vsak mesec je velik finančni zalogaj. Dobimo pa vsa vabila, obvestila in tudi poročila o sklepih, sprejetih na shodih. Povezave s svetovno orga-nizacijo pa so nujne, ker če nisi zraven, si pač pozabljen. Zato je za nas zelo koristno, da smo šli v povezavo s podonavsko regijo. Na ta način smo zelo dobro oskrbovani.

Ana Pance: Trenutno ste z Madžarsko torej zelo povezani. Kako pa je bilo s stiki v preteklosti, po tem, ko je bilo Prekmurje priključeno kraljevini SHS?

Geza Puhán: Stiki med nami so postali močni šele po osamo-svojitvi, ko smo se registrirali kot skupnost. Prej pa ni bilo tako. K registraciji nas je pravzaprav vzpodbudil prav madžarski duhovnik, ki je tedaj skrbel za nas. Sedaj je senior. On je pripravil večino dokumentov za statut in registracijo. Drugače pa je v preteklosti naša skupnost imela svojega duhovnika vse do leta 1948, ko je bil izgnan. Od leta 1948 do 1993 pa je za nas skrbela zvezna skup-nost v Jugoslaviji, duhovniki so se menjavali, najdlje je maševal duhovnik iz Kopačeva, vasi blizu Osijeka, po njegovi smrti pa se jih je zvrstilo kar nekaj. Ti verski obredi so bili občasni, štirikrat na leto, morda še ob kakšnem večjem prazniku. Prezbiterij pa je ta čas skrbel za razne obrede, molitve in nasploh za duhovno stanje med verniki.

Ana Pance: Dotaknila bi se še doktrine, po kateri ste kalvinci najbolj znani, to je predestinacije. Zanima me, kako razumete to doktrino. Ali obstajajo kakšni znaki za vnaprejšnjo izbranost?

Geza Puhán: Menimo, da ima vsak rojeni otrok že nek predpis obstoja na tem svetu in da je nekako programirano bitje, po odhodu s tega sveta po verujemo v večno življenje. Naša verska skupnost si v tej smeri ne postavlja nobenih drugih predstav. Naša cerkev – tako kot katoliška in evangeličanska – pozna krst, ki je po doktrini največja vrednota Cerkve, drugi korak v življenju vsakega vernika predstavlja

RAZGLEDI, VPOGLEDI

konfirmacija, s katero izpoveš svojo versko pripadnost. Tako postaneš polnopravni član te verske skupnosti.

Ana Pance: Kalvinizem so nasprotniki pogosto kritizirali, menili so, da je elitistična vera, ker so samo nekateri izbrani za večno življenje, drugi pa bodo pogubljeni. Kakšen je vaš pogled na to?

Geza Dora: Prvič slišim. Tega ne poznam.

Geza Puhán: V preteklosti je bilo tako. Mislimo, da mora biti vsak človek že na tem svetu pripravljen na večno življenje ali pogubo.

Geza Dora: Pred Bogom smo vsi enaki, ne glede na bogastvo, premoženje, Bog v tem pogledu ne dela nobene razlike. To pogosto poudarjamo v naših pridigah.

Geza Puhán: Človek pa si mora milost pri Bogu sam priboriti, z načinom življenja na tem svetu. Ali te bo sprejel v nebesa ali pa boš pogubljen.

Ana Pance: Torej si človek sam lahko prisluži milost s svojimi deli?

Geza Puhán: Točno tako. To si mora priboriti sam! Za načinom življenja, dobrimi deli.

Geza Dora: Tudi z rednimi obiski bogoslužja.

Geza Puhán: Doktrina tudi pravi, da ustvarjaj bogastvo sebi in družini in bližnjemu. Z vsemi svojimi dejanji moraš pokazati Bogu, da si vreden njegove pomoči in njegovega ugleda. Spoštovati moraš sebe in bližnjega. Človek ima usodo v svojih rokah. Z Božjo pomočjo lahko preživiš vse udarce in z molitvijo ter dobrimi dejanji prispevaš k temu, da ti tudi Bog pomaga. Imamo izrek, sicer v madžarščini, ki pravi: »Pomagaj si sam, še Bog ti bo pomagal!« Sam moraš storiti vse za to, da boš premagal tegobe, stiske in tudi s svojo prisotnostjo pri Bogu, z molitvijo, prispevaš k temu, da ko bo prišla zadnja ura, upravičiš svoj nastop pred Bogom.

Geza Dora: Moto naše skupnosti pa pravi: »Če je Bog z nami, kdo je proti nam?«

Ana Pance: Očitno se tudi doktrina v času spreminja.

Geza Puhán: Seveda, vsaka cerkvena skupnost se s časom spreminja. Tako so katoličani včasih poznali le latinsko mašo, zdaj pa mašujejo v ljudem razumljivem jeziku.

Geza Dora: To je ena poglobitvenih točk, ki sta jih poudarjala Luther in Calvin. Maša mora potekati v domačem jeziku.

ANA PANCE

Ana Pance: Prej smo že omenjali odnose z drugimi verskimi skupnostmi. Kakšen odnos imate do drugače verujočih in kakšen do ateistov?

Geza Dora: Ateisti imajo svoje mnenje in mi jih ne poskušamo spreobrniti. Z drugimi verskimi skupnostmi pa imamo dobre odnose. Naš dušni pastir pri maši tudi pozdravi vse katoličane in evangeličane.

Geza Puhan: Naša vrata so odprta vsem, nikogar pa ne poskušamo spreobrniti in smo nadvse veseli tudi ljudi, ki niso člani naše skupnosti, pa vseeno obiskujejo naša bogoslužja.

Ana Pance: Ali prihaja tudi do sodelovanja med skupnostmi?

Geza Puhan: Seveda. Imamo ekumenska srečanja. V dobrem odnosu smo tako z evangeličanskim škofom kot tudi s katoliškim. Večkrat nas povabijo na razne prireditve, tudi mi smo veseli, če se odzovejo na naša povabila. Morda bi še posebej poudaril zelo dober odnos s katoličani.

Ana Pance: Ali poznate reformirano evangelijsko cerkev, ki deluje v Ljubljani? Ali imate kakšne stike?

Geza Puhan: Poznamo, vendar nimamo nikakršnih stikov. Ta skupnost ne kaže zanimanja za povezovanje z nami. Mislim, da je ta skupnost evangeličansko preoblikovana, mi pa si ne želimo nikakršnih preoblikovanj, imamo svojo zgodovino. Imajo pa seveda pravico, da se registrirajo in delujejo po svoje. Pravzaprav niti ne poznamo dobro njihove doktrine, ker se držijo bolj zase. Načeloma pa bi jih prav radi bolje spoznali.

Ana Pance: Kako sicer gledate na ekumensko gibanje?

Geza Puhan: Menimo, da je to zelo zdrava in pozitivna zadeva. Tudi sami se trudimo za zdravo sožitje med verskimi skupnostmi in negujemo tesne stike. Seveda pa je prav, da ob vsem povezovanju posamezne skupnosti ne izgubijo svoje identitete. Stiki pa so nujno potrebni.

Ana Pance: Kakšen odnos imate do znanosti, za katere RKC meni, da so v nasprotju s *Svetim pismom*, na primer teorija evolucije, pa do kontracepcije?

Geza Dora: Verniki seveda verujemo v Boga, ločujemo pa znanost od religije. Nimamo nikakršnih prepovedi ne glede na kontracepcije ne glede na abortusa. Če strokovnjaki menijo, da je nekaj dobro in koristno za človeštvo, to sprejmemo.

RAZGLEDI, VPOGLEDI

Geza Puhon: Edino, kar kritiziramo, je mučenje, pobijanje ljudi in vsa nehumana dejanja. Nobena cerkvena oblast reformirancev pa se ne vtika v področje znanosti. Nikoli nisem zasledil nobenih direktiv v dopisih, ki bi karkoli takšnega prepovedovali. Naša Cerkev sprejema tudi ločitev. Tudi celibata duhovnikov ne poznamo. Glede tega bi celo dejal, to je moja osebna kritika, da RKC deluje proti sami sebi, ker ne dovoljuje svojim duhovnikom, da izživijo svoje človeško življenje. Posebej sporno je, da se večina duhovnikov teh prepovedi ne more držati. Celibat je preživet in ne sodi v ta svet in mislim, da se večina katoliških duhovnikov z menoj o tem strinja. Dobro bi bilo, če bi imeli katoliški duhovniki možnost izbire, da se lahko poročijo ali ne. Morali bi se usmeriti k življenju. Vendar je to le moje osebno mnenje, ne želim sejati razdorov.